

**ПЕРЛАТА,
КОЯТО СЕ ОСВОБОДИ ОТ ЧЕРУПКАТА СИ**

THE PEARL THAT BROKE ITS SHELL
Copyright © 2014 by Nadia Hashimi

© Елика Рафи, *превод от английски*
© Стоян Атанасов, *дизайн на корица*

София 2017

Сиела Норма АД

ISBN: 978-954-28-2208-0

НАДЯ ХАШИМИ

ПЕРЛАТА,

КОЯТО

СЕ ОСВОБОДИ

ОТ ЧЕРУПКАТА СИ

Превод от английски

Елика Рафу

*Морската вода умолява перлата
да разчупи своята черупка.*

ИЗ ЕКСТАТИЧНАТА ПОЕМА
„ИМА ЕДНА ЦЕЛУВКА,
ЗА КОЯТО ВСИЧКИ КОПНЕЕМ“

От Джалал ад-Дин Мохамад Руми, персийски поет, XIII в.

Първа глава

РАХИМА

Входната ни врата – яркозелена, метална, с ръждиви ръбове. Шалà стоеше отпред. Изви врат. В мига, в който свихме зад тъгла, с Паруин доловихме облекчението в очите ѝ. Не биваше да закъсняваме отново.

Паруин ме стрелна с поглед. Избрахме онази, забързаната походка. Ако се затичахме, щяхме да привлечем прекалено нежелано внимание, затова правехме каквото ни беше по силите. Гумените подметки пошляпваха по пътя и вдигаха облаци прах. Подгъвите на полите бръскаха глезените ни. Пребрадката залепна от избили-те по челото ми капки пот. Допускам, че и с Паруин беше същото, понеже кърпата ѝ не помръдваше.

Проклети да са. Те бяха виновни. Онези момчета с безочливо ухилени лица и парцаливи панталони! Не за първи път ставаха причина да закъснеем.

Притичвахме покрай вратите. Синьо, мораво, виненочервено. Цветни петна върху платно от глина. Шалà нетърпеливо ни по-маха.

– Побързайте! – трескаво изсъска тя.

Последвахме я през входната врата. Едва си поемахме дъх. Металът издрънча върху рамката на вратата.

– Паруин! Защо го направи?

– Съжалявам, съжалявам! Откъде да зная, че ще вдигне толкова шум.

Шалà изви очи, същото направих и аз. Паруин винаги оставяше вратата да се затръшне.

– Къде закъсняхте? Не минахте ли по улицата зад пекарната?

– Не можахме, Шалà. Той стоеше точно там!

Бяхме описали широк кръг около пазара, за да избегнем пекарната, където се мотаеха момчетата с присвити рамене и дебнещи очи, впити в селото – истинска джунгла от каки.

Като оставим отборните игри на футбол по улицата, да гледат момчетата, беше основният спорт за момчетата. Висяха наоколо и ни причакваха да излезем от класните стаи. Напуснеше ли чертанятия на училищния двор, момчето се стрелваше между колите и пешеходците и тръгваше след обекта на своето внимание – нищо неподозиращото момиче. Проследяваше го и така затвърждаваше претенциите си. „Това е моето момиче – говореше жестът му. – Няма място за друга сянка.“ Днес дванайсетгодишната ми сестра Шалà беше магнит за нежелания интерес.

В очите на момчетата подобно поведение беше израз на ласкателство. Момичето обаче се плашеше, понеже хората са склонни да приемат, че търси ухажори. А момчетата нямаха кой знае какъв избор за развлечения.

– Шалà, къде е Рохилà? – прошепнах аз. Промъкнахме се крадешком към дъното на къщата. Сърцето ми лудо биеше.

– Занесе храна на съседите. Майка-джан* им приготви патладжани. Май че някой умрял.

– Умрял? – Стомахът ми се сви. Отново пренесох вниманието си върху Шалà. Следвах я по петите.

– Къде е майка-джан? – запита Паруин с пресипнал от вълнение глас.

– Приспива бебето – отвърна Шалà и се извърна към нас. – А вие гледайте да не вдигате толкова шум, защото иначе ще разбере, че се прибирате едва сега.

С Паруин замръзнахме. Лицето ѝ помръкна при вида на разширените ни очи. Извърна се и съзря майка-джан зад себе си. Излязла беше от задната врата и стоеше наред тесния калдъръмен двор зад къщата.

– Майка ви е съвсем наясно точно кога се прибирате, момичета; съвсем наясно е и на какво ви учи по-голямата ви сестра – кръстосаните ръце издаваха яда ѝ.

Шалà засрамено увеси глава. С Паруин се опитвахме да избегнем погледа на майка-джан.

– Къде бяхте?

* Джан – мило обръщение към близки и любими хора в знак на привързаност, а също и като израз на уважение. При много обстоятелства въздържанието от неговата употреба се приема за проява на грубост. – Б.пр.

Ама колко ми се искаше да ѝ кажа истината само!

Едно момче, момче с късмет, понеже имаше колело, проследи Шалà, подмина ни, а после закръжи напред-назад. Шалà не му обърна никакво внимание. Когато ѝ прошепнах, че я гледа, тя изшътка да замълча, сякаш думите ми щяха да сбъднат казаното. При третия кръг момчето мина съвсем близо.

Описа примка и се насочи към нас. Засили се по мръсната улица, но като ни наближи – забави. Шалà вървеше със сведен поглед и се опитваше да изглежда ядосана.

– Паруин, внимавай!

Преди да успее да я изтласкам от пътя, предната гума се заби в една метална кофа на улицата, кривна вляво-вдясно и свърна, за да избегне някакво бездомно куче. Колелото буквално връхлетя върху ни. С високо извити вежди и отворена уста, момчето се мъчеше да запази равновесие. Помете Паруин и се стовари върху стъпалата на магазина за билки и сухи плодове.

– Божичко – възкликна Паруин с висок, замаян глас. – Виж го! Премаза си крака!

– Мислиш ли, че е ранен? – запита Шалà. Стоеше, притиснала устни с ръка, сякаш никога не беше виждала толкова трагична гледка.

– Паруин, полата ти! – Преместих поглед от угриженото лице на Шалà към раздрания подгъв на Паруин. Накъсаните жици на спиците бяха закачили роклята ѝ.

Новата ѝ училищна униформа! Паруин се разхлипа. Знаехме, че ако майка-джан кажеше на татко-джан, наместо да ходим на училище, щяхме да си стоим вкъщи. И преди се беше случвало.

– Защо всеки път, като ви запитам нещо, си гълтате езиците? Няма ли какво да кажете в своя защита? Прибирате се късно и видът ви е такъв, сякаш сте гонили кучета по улицата!

Неведнъж Шалà беше говорила от името на всички ни, но сега изглеждаше ядосана. Както винаги, Паруин беше кълбо от нерви и не я свърташе на едно място. Чух гласа си, преди да осъзная какво казвам.

– Майко-джан, ние не сме виновни! Там имаше едно момче на велосипед, не му обръщахме внимание, но той продължи да

обикаля около нас, а аз даже му креснах. Рекох му, че е идиот, ако не знае пътя за дома си.

Паруин неволно се изкиска. Майка-джан я стрелна с поглед.

– Да не би да те е доближил?

– Не, майко-джан. Беше на метри зад нас, искам да кажа.

Нищо не рече.

Майка-джан въздъхна и вдигна ръце към слепоочията си.

– Хубаво. Влизайте и се захващайте с домашните. Ще видим какво мисли баща ви по този въпрос.

– Ама ще му кажете ли, майко-джан? – изпищях аз.

– Разбира се, че ще му кажа – отвърна тя и ме перна по гърба, докато минавах покрай нея, за да вляза въщи. – Не сме навикнали да имаме тайни от баща ви!

Драгехме с моливите в тетрадките си и шепнешком се питахме как ли ще реагира татко-джан, като се прибере у дома. Паруин имаше план.

– Трябва, мисля, да кажем на татко-джан, че учителите знаят за тези момчета и че са им дали да се разберат, затова повече няма да ни безпокоят – енергично рече тя.

– Паруин, каква полза? Какво ще стане, когато майка-джан попита ханъм Бехдури?

Шалà, гласът на здравия разум.

– Ами, тогава ще му кажем, че момчето се е извинило и е обещало повече да не ни притеснява. Или че ще намерим друг път до училище.

– Хубаво, Паруин. Ти му кажи. На мен така и така вече ми е опротивяло да говоря от името на всички ви.

– Паруин няма да каже нищо. Тя говори само когато никои не слуша – рекох аз.

– Много смешно, Рахимà. Голяма куражлийка си, няма що! Ама дай да те видим докъде ще ти стигне смелостта, когато татко-джан се прибере – нацупи се Паруин.

От само себе си се разбираше, че аз, деветгодишната, не бях особено храбра, ако се наложеше да се изправя лице в лице с татко-джан. Държах мислите си заключени зад стиснати устни, а това не оставаше незабелязано. В крайна сметка татко-джан пак реши да ни спре от училище.

Молахме и настоявахме пред него за позволение да се върнем в класната стая. Една от учителките на Паруин, приятелка от детинство на майка-джан, дори дойде у дома и се опита да вразуми родителите ни. Досега татко-джан винаги омекваше, обаче този път беше различно. Искаше да ходим на училище, но не знаеше как да обезпечи сигурността ни. Как щяха да изглеждат в очите на хората дъщерите му, щом всички виждаха, че местните момчета тичат след тях? Ужасно.

— Ако имах син, такова нещо никога нямаше да се случи! Дявол да го вземе! Защо къщата ни е пълна с момичета! Не едно, не две — цели пет! — щеше да изкрещи той, а майка-джан щеше да се залиса с късна работа с превити от тежестта на разочарованието рамене.

В последно време не беше в настроение. Майка-джан ни казваше да си затваряме устата и да бъдем почтителни. Спомена, че на татко-джан са му се случили много лоши неща и това го е направило сприхав. Каза, че ако се държим благовъзпитано, той ще се съвземе съвсем скоро. Обаче ние все по-трудно си спомняхме кога татко-джан не е бил сприхав и не е крещял.

Понеже си стояхме у дома, на мен ми възложиха допълнителната задача да пазарувам от бакалницата. На по-възрастните ми сестри им беше забранено да излизат, понеже бяха големи и лесно щяха да привлекат внимание. За момента поне аз бях невидима за момчетата и не представлявах никаква опасност.

През ден натъпквах няколкото банкноти от майка-джан в кесията, която беше пришила към джоба на роклята ми — да си нямам оправдание, ако ги изгубя. Избирах лъкатушни тесни улички и изминавах пътя до любимия ми пазар за трийсет минути. Около сергиите гъмжеше от народ. Жените изглеждаха по-различно от преди няколко години. Някои носеха сини чадори, други — поли до земята и семпли пребрадки на главата. Мъжете се обличаха досущ като баща ми — дълги туники и широки панталони в бозави като пейзажа наоколо цветовете. Шапките на малките момчета бяха богато украсени с кръгли огледалца и златни ширити. Докато пристигнех, обувките ми пак се напращаха и аз се виждах принудена да използвам носната си кърпичка като филтър срещу облаците пепел, които стотиците коли оставяха след себе си. Сякаш оцветеният в таки пейзаж се разтваряше във въздуха на селото.

Нямаше и две седмици, откакто ни спряха от училище, и собствениците на магазините вече ме познаваха. Деветгодишните момичета, които обикаляха решително дюкяните, не бяха много. И понеже знаех как родителите ми се пазарят, мислех си, че и аз мога като тях. Опъвах се на пекаря, дето се опитваше да ми вземе двойно повече, отколкото на майка ми. Бакалинът ме уверяваше, че брашното е внос и заради това е с надценка. Препирах се и с него. Издебело подчертавах, че мога също толкова лесно да взема това специално брашно от ага Мируаис по-надолу в квартала, и посрещах с присмех неговата цена. Той скърцаше със зъби, слагаше брашното в торбата при останалите продукти и мърмореше под нос думи, неподобаващи за слуха на едно дете.

Майка-джан беше довольна, че ѝ помагам с пазаруването. Ситарà правеше първите си стъпки и не ѝ даваше време да диша. Майка-джан караше Паруин да наглежда Ситарà, докато двете с Шалà вършеха домакинската работа, чистеха прахта, метяха и приготвяха вечерята. Следобедите майка-джан ни караше да седнем с книгите и тетрадките и да си напишем назначените от нея домашни.

За Шалà дните се нижеха дълги и изнурителни. Копнееше да види приятелите си и да поговори с учителите. Интуицията и интелектът бяха силните ѝ страни. Не беше първа, но неизменно очароваше преподавателите и те я числяха към звездите в класа. Външно не блестеше с нищо, но полагаше особени грижи за вида си. Всяка вечер разресваше косата си поне по пет минути, понеже някой ѝ беше казал, че така къдриците ѝ ще израснат по-дълги. Другите биха окачествили лицето ѝ по-скоро като приятно, но не и красиво или запомнящо се. Характерът ѝ обаче я караше да сияе. Хората я поглеждаха и не можеха да не се усмихнат. Учитава и благовъзпитана, тя беше любимка в училище. Гледаше те по онзи си неин начин и те караше да се чувстваш значим. В присъствие на семейството и приятелите Шалà беше повод за гордост за майка-джан, понеже говореше зряло и разпитваше за всекиго от семейството.

– Как е милата Фарзана? От толкова време не съм я виждала! Моля ви, предайте ѝ, че съм питала за нея – казваше тя. Бабите ки-

маха одобрително и превъзнасяха майка-джан, задето е отгледала такова благовъзпитано момиче.

Нещата с Паруин стояха другояче. Тя беше изумителна. Очите ѝ не бяха с мътнокафяв цвят като нашите, а лешниково-сиви и те караха да забравиш какво си искал да кажеш. Непокорни къдрици обрамчваха лицето ѝ. Несъмнено Паруин беше най-привлекателното момиче в цялото наше многолюдно семейство.

Обаче изобщо не умееше да общува. Ако приятелките на майка-джан наминаха, Паруин се свиваше в ъгъла и се заемаше да сгъва и разгъва някоя покривка за маса. А ако успееше да се измъкне, преди гостите да влязат в стаята – още по-добре. Нищо друго не ѝ носеше повече облекчение от шанса да си спести обезателните три целувки при поздрава. Отговаряше лаконично и трескаво търсеше с поглед как да се отскубне по най-бързия начин.

– Паруин, моля те! Леля ти, халà* Лайломà, те пита нещо. Би ли се обърнала, ако обичаш? Не е наложително да поливаш цветята точно сега!

Паруин компенсираше неумението да общува с артистичността си. Беше истински виртуоз с молива и листа хартия. В ръцете ѝ графитът се превръщаше във визуална енергия. Сбръчкано лице, ранено куче, къща, дотолкова разнебитена, че нищо не би било в състояние да я възстанови. Имаше талант. Дарена беше с вещина да показва онова, което не виждаш, макар очите ѝ да се спираха върху същите гледки като твоите. Умееше за минути да нахвърли шедьовър, но миенето на чинии ѝ отнемаше часове.

– Паруин не е от този свят – казваше майка-джан. – Тя е едно много различно момиче.

– И каква полза? И тя ще трябва да оцелява и да си проправя път в живота – натъртваше татко-джан, макар да харесваше рисунките ѝ и да държеше до леглото си цяла купчина, за да ги прехвърля от време на време.

И още един проблем – Паруин се беше родила с болна става. Някой казал на майка-джан, че сигурно е лежала твърде много на една страна по време на бременността. От мига, в който Паруин започнала да пълзи, станало очевидно, че нещо не е наред. Отне-ло ѝ повече време да се научи да върви и до ден днешен куцаше.

* Халà, леля. – Б.пр.

Татко-джан я завел на лекар, когато била на пет или шест години, но му казали, че е прекалено късно.

А ето ме и мен. Аз не се разстроих колкото останалите, че ни спряха от училище. Предполагам, защото това ми даваше възможност да скитам сама, без двете ми по-големи сестри да ми се карат или пък да настояват да им подавам ръка, когато пресичаме улицата. Най-последно! Можех да се похваля с повече свобода от тях!

Майка-джан се нуждаеше от помощ за различни дребни поръчки, а напоследък беше невъзможно да се разчита на татко-джан за каквото и да е. Помолеше ли го да донесе нещо от пазара на път за къщи, той неизбежно забравяше, а после я проклинаше за празния долап. Ако пък отидеше на пазар сама, съвсем побесняваше. От време на време майка-джан молеше съседите да ѝ вземат едно или друго, но гледаше да не прекалява, понеже знаеше, че те вече шушукат по повод странната привичка на татко-джан да кръстосва нагоре-надолу тясната уличка пред нас и да размахва ръце като обезумял, докато разяснява нещо на птиците. Поведението му изглеждаше чудато и на двете със сестра ми, но майка-джан каза, че нашият татко трябвало да взема някакво специално лекарство и заради това се случвало да се държи необичайно.

У дома не можех да се съдържа и да не говоря за приключенията си навън, в света. Шалà се притесняваше повече от Паруин, на която освен моливи и хартия друго не ѝ трябваше.

– Ще гледам утре да взема малко печен нахут от пазара. Имам дребни. Ако искаш, мога да ти донеса, Шалà.

Шалà въздишаше и прехвърляше Ситарà от единия си крак на другия. Приличаше на млада, изгубила търпение майка.

– Остави. Не искам. Просто върви и довърши домакинската работа, Рахимà. Ако питаш мен, ти само се размотаваш там. И изобщо не бързаеш да се прибереш, пак ако питаш мен.

– Не се размотавам. Аз излизам и изпълнявам поръчките на майка-джан. Както и да е, ще си говорим по-късно.

Гледах да не давам на сестрите си поводи за прекалена завист. По-скоро ликувах заради новата си привилегия да излизам и да се прибирам, да се скитам из магазините без техния надзор. Ако бях малко по-тактична, бих намерила друг начин да се изразя. Мисля си обаче, че голямата ми уста привлече вниманието на леля

Шаймà, на халà Шаймà. Но може пък зад несъобразителността ми да е стояла и друга, по-висока цел.

Халà Шаймà беше сестра на майка ми – по-голямата ѝ сестра. Майка-джан я чувстваше по-близка от всекиго другото в семейството и затова често я виждахме. Ако не бяхме отраснали около нея, видът ѝ сигурно би ни се сторил плашещ. Халà Шаймà беше родена с гърбица. Гръбнакът ѝ шаваше като змия. Макар дядо и баба да се надявали да ѝ намерят жених, преди недъгът ѝ да стане прекалено очебиен, тя неизбежно бивала пренебрегната. По едно или друго време някое семейство идвало да попита за майка ми или за леля Зиба, халà Зиба, най-малката сестра, но никой не искал халà Шаймà с нейната гърбица и повдигнатото ѝ рамо.

Тя отрано разбрала, че не хваща око, и решила да не се главоболи излишно с външността си. Оставяше веждите си обрасли, не обръщаше внимание на редките косъмчета по брадичката си и ден след ден носеше едни и същи безформени дрехи.

Затова пък насочваше цялата своя енергия към племенниците си, а когато баба и дядо остаряха – грижеше се и за тях. Халà Шаймà наглеждаше всичко – държеше да се увери, че се справяме добре в училище, че сме облечени за зимата и че в главите ни не са се навъдили въшки. Тя беше предпазната мрежа за онова, което родителите ни евентуално не биха съумели да сторят за нас, и сред малцината, на които им се удаваше да понесат присъствието на татко-джан.

За да разбере човек халà Шаймà обаче, трябваше да я познава. Искам да кажа истински да я усеща. Ако не виждахте, че таи в сърцето си най-добри намерения, навярно бихте били отблъснати от липсата ѝ на чувство за хумор, от острия ѝ език или от подозрително присвитите ѝ очи, когато ви изслушва. Ако обаче ви беше известно как на нея са ѝ говорили през целия ѝ живот – и чуждите хора, и семейството – нямаше да се изненадате.

С нас, момичетата, тя беше добра и винаги идваше с пълни с бонбони джобове. Татко-джан хапливо подхвърляше, че джобовите са единственото сладко нещо у халà Шаймà. Със сестрите ми се стараехме да се покажем безразлични, но всъщност винаги се ослушвахме за шумоленето на обвивките. Когато пристигна днес,

аз тъкмо се бях прибрала от пазара и разполагах с много време да се възползвам от своя дял от сладките.

– Шаймà, Бог ми е свидетел, ти глезиш момичетата! Откъде шоколадови бонбони в наше време! Такова нещо не може да е евтино!

– Не се бъркай в неща, дето не са твоя работа – изстреля скъпата ни леля в отговор. Друга привичка на халà Шаймà. Навикнали бяхме на старите афганистански пословици, без които тя сякаш не можеше да изрази мислите си. Те правеха разговорите с нея лъкатушни като гръбнака ѝ. – Гледай си къщната работа и остави момичетата да си пишат домашните.

– Готови сме с домашните, халà Шаймà – рече Шалà. – Цяла сутрин само това правим.

– Цяла сутрин? Не ходихте ли на училище днес? – изви вежди леля и между тях се изписа дълбока бръчка.

– Не, халà Шаймà. Ние вече не ходим на училище – отвърна Шалà с невинни кръгли очи и с пълното съзнание, че предава майка-джан на кладата.

– Какво искаш да кажеш? Райсà! Защо момичетата не са на училище?

– Наложил се отново да ги спрем – неохотно вдигна глава от чайника скъпата на майка.

– За Бога, и каква е абсурдната причина, която този път си измислихте, за да ги държите настрана от уроците им? Да не би някое куче да ги е залаяло на улицата?

– Не, Шаймà. Не мислиш ли, че и аз бих искала да ходят на училище? Обаче те се забъркват във всякакви глупости. Знаеш ги момчетата. Е, на баща им не му допада да скитат по улиците, а съседските момчета да ги задирят. Наистина не го виня. Сама си наясно, няма и година, откакто на момичетата им е позволено да излизат сами навън. Може пък още да е твърде рано.

– Твърде рано? Или пък твърде късно! През цялото това време трябваше да са в училище, но не ходеха. Представи си колко са изостанали и сега, вместо да наваксват, ти ги държиш въкъщи и ги караш да търкат подовете! По улиците винаги ще има идиоти, които ще им говорят какви ли не и ще ги гледат как ли не. Бъди

уверена! И ако спираш момичетата заради тях, значи с нищо не се различаваш от талибаните, дето затвориха училищата им.

Шалà и Паруин размениха бързи погледи.

– А какво да правя? Хасиб, братовчедът на Ариф, рече, че...

– Хасиб? Тази малоумник с неговите словоизлияния – тромави и несмислени като руски танк? И ти вземаш решения относно децата си въз основа на нещо, казано от Хасиб? Сестрице, имах по-високо мнение за теб.

Безсилна да намери отговор, майка-джан оскърбено замълча и разтърка слепоочията си.

– Тогава остани, докато Ариф се прибере, и сама му кажи какво мислиш, че трябва да сторим!

– Да съм споменала, че си тръгвам? – отвърна хладно халà Шаймà. Опря една възглавница на стената и облегна неравния си гръб на нея. Прегърнахме се. Татко-джан не понасяше намесата на халà Шаймà и беше толкова откровен, колкото и тя самата.

– Трябва да си пълен глупак, ако мислиш, че за момичетата е по-добре да гният вкъщи, отколкото да научат нещо в училище.

– И ти не си ходила на училище, пък виж колко си оправна – пошегува се татко-джан.

– Имам повече ум в главата си от теб, инженер сахиб.

Удар под пояса. След гимназията татко-джан искал да учи инженерство, но не се класирал заради ниската си диплома. Вместо това един семестър посещавал някакви общообразователни курсове, а после зарязал и тях и започнал работа. Сега държеше работилница за поправки на стара техника и макар да беше много добър в онова, което правеше, все още таеше горчивина, че не е станал инженер – много уважавана от афганистанците професия.

– Проклетата да си, Шаймà! Махай се от къщата ми! Това са моите дъщери и няма да слушам никаква недъгава да ми казва какво да правя с тях!

– Е, тази недъгава има предложение как да разрешиш проблема си – ти си запази безценната гордост за себе си, а пък момичетата нека се върнат на училище.

– Забрави. И се махай, за да не ми се налага да те гледам повече. Райсà! Къде ми е вечерята, по дяволите?

– Предложение ли, Шаймà? – скочи майка-джан, нетърпелива да чуе какво ще каже сестра ѝ. В крайна сметка наистина я ценеше. Най-често Шаймà беше права. Набързо пригответи блюдо с храна и го отнесе на татко-джан, който сега се взираше с празен поглед навън през прозореца.

– Райсà, забрави ли онази история, която баба ни разказа? Забрави ли баба Шекибà, биби* Шекибà?

– А, тя ли? Да, но как тя ще помогне на момичетата?

– Тя удовлетвори изискванията на семейството си и се превърнала в онова, което то избрало за нея. удовлетвори изискванията на царя и се превърнала в онова, което той избрал за нея.

– Царят – намръщи се татко-джан. – Твоите истории стават все по-объркани всеки път, щом си отвориш гадната уста.

Халà Шаймà не обърна внимание на коментара му. Беше чувала и по-злътни забележки.

– Настина ли мислиш, че същото ще споходи и нас?

– На момичетата им трябва брат.

Майка-джан погледна настрани и въздъхна разочаровано. След раждането на Шалà неспособността ѝ да зачене син беше болезнена тема. Не очакваше и тази вечер да бъде превърната в обект на всеобщото внимание. Опита се да отбегне погледа на татко-джан.

– Това ли дойде да ми кажеш! Че ни трябва син! Не мислиш ли, че съм наясно? Ако сестра ти беше по-добра съпруга, може би щях да имам син!

– Престани да дрънкаш и ме остави да се доизкажа.

Но тя не се доизказа. Само започна. В онази вечер халà Шаймà начена разказа за моята прапрабаба, Шекибà. История, която не бях чувала по-рано. И която преобрази живота ми.

* Биби, бобà – общоприето обръщение към баба или по-възрастна жена. – Б.пр

Втора глава

ШЕКИБА

Шекиба.

„Шекиба означава „дар“. Ти си дар за нас, дъще.“

Кой би допуснал, че Шекиба ще се превърне в името, което ѝ било дадено; в дар, предаван от ръка на ръка. Шекиба била родена на превала на двайсети век в един Афганистан, привлякъл лъстивите погледи и на руси, и на британци. И руси, и британци поред обещавали да защитят току-що завзетите от тях граници, досущ както педофил твърди, че обича жертвата си.

Сякаш на шега, територията на Афганистан и Индия бивала често прекроявана. Людете принадлежали ту към една, ту към друга държава; националността им се променяла със скоростта на вятъра. За Великобритания и Съветския съюз Афганистан бил спортен терен за „Голямата игра“ на власт над Централна Азия. Играта обаче постепенно затихнала, а народът на Афганистан ожесточено се съпротивявал на външния контрол. Когато разказвали за отпора си, афганистанците гордо изпъчвали гърди.

Отделни части на Афганистан обаче били отцепвани – малко по малко, докато границите се свили като вълнен пуловер, оставен на дъжда. Северните територии Самарканд и Бухара останали изгубени в ръцете на Руската империя. Огромни отрязъци на юг били отнети, а с годините и западният фронт се изтеглил навътре в територията на страната.

И така, Шекиба била афганистанка. От детството ѝ трагедията и злощастieto я разяли, докато я превърнали в отломък от личността, в която би следвало да се превърне. Поне да била малко по-привлекателна или по-приятна за окоето. Навярно тогава, когато настъпело времето ѝ, баща ѝ можел да се надява да ѝ уреди добаваш брак. Навярно тогава хората биха спирали поглед върху ѝ с грам доброжелателност повече.

Селото на Шекибà обаче било неумолимо. За да стигне Кабул, човек трябвало да пътува седмица, да прекоси една река и три планини. Повечето хора прекарвали целия си живот в това село, наред зелените поля покрай планините и по калните пътища между дворовете. Долината наоколо била с черна, подхранвана от наносите на близкия приток пръст, а високите върхове създавали усещане за ограждение, за откъснатост. Обитателите ѝ принадлежали към отделни кланове, към многочислени родове и се знаели от поколения. Повечето били свързани помежду си по някакъв начин, а клоките се превръщали в израз на своеобразна заетост.

Родителите на Шекибà били втори братовчеди и бракът им бил уреден от бабата на Шекибà по бащина линия. Семейството им, подобно на много други, се прехранвало от земята. Имотите на рода се делели с всяко поколение, за да имат къде младоженците да построят къща, в случай че решат да напуснат дома на клана. Исмаил Бардари, бащата на Шекибà, бил най-младият в семейството. По-възрастните му братя се оженили преди него и изпълнили имението с жените и децата си.

Като видял, че няма място за него и за невестата му Шафикà, Исмаил взел длетото и се хванал за работа. Извадил късмет все пак, понеже баща му оставил много и плодотворна земя, която му давала неговия дял зърно. Изборът на баща му бил продиктуван от факта, че той е най-работливият от братята, а това било гаранция, че потенциалът на земята ще бъде оползотворен. Гладните гърла за изхранване били немалко и добрата реколта би могла да донесе допълнителни приходи от селото. Братята на Исмаил нямали неговите инстинкти. Той притежавал дар. Знаел коя е най-добрата температура за посев, колко често трябва да бъде разоравана земята и колко вода е нужна, за да узрее зърното. Братята възроптали, задето Исмаил станал любимецът на баща им. Престрували се, че им харесва да живеят в дома на рода. В крайна сметка той издигнал около сградата стобор от кал и камъни. Да я защити, както подобава на истински афганистански дом.

Исмаил отвел своята изпълнена с боязън невеста в новата им къща, заобиколена от малък отрязък земя, на междата с братовия му имот. От двора си тя виждала роднините на съпруга си да влизат и излизат от дома на клана, а техните чадори синеели наред

пейзажа в цвят таки. Случело ли се някоя от жените да се запъти към къщата, забързано се прибираща да се покрие, смутена заради наедрия си от бременността корем. Роднините ѝ обаче я намиращи за отегчителна и плаха и с времето престанали да обръщат особено внимание на нея или на децата ѝ. Когато ѝ приказвали, жените тежко въздишали, а като се случело да не е наблизил, шушнали на съпруга ѝ. Ако бащата на Шекибà бил като повечето мъже, навярно подобен шепот би му се понравил и той би си взел втора съпруга. Но Исмаил Бардари не бил като другите мъже и останал при единствената жена, която имал. Не обръщал внимание на настроенията на майка си и на сестрите си.

Тарек и Мунес, братята на Шекибà, били единствената връзка с клана. Шафикà се грижела за Шекибà и малката ѝ сестра Акелà с галено име Булбул, персийски славей, заради ласкавия ѝ, мелодичен глас, който напомнял на Исмаил на местната пойна птица. Тарек и Мунес сновели между къщите на баща си и на баба си в ролята на приносители на дрехи, зеленчуци и вести. Дядото и бабата ги харесвали, виждали в тях наследниците на рода. Бобò Шахгюл, майката на Исмаил, начесто споменавала, че двете момчета са единственото добро нещо, дошло от Шафикà. До ушите на децата стигали много злостни укори, но те знаели какво да споделят и какво – не. Шекибà и Акелà не осъзнавали колко семейството на техния баща не го е грижа за тях, понеже прекарвали дните покрай майка си. Понякога все покрай майка си.

Несръчната двегодишна Шекибà променила руслото на живота само за миг. Събудила се от дрямка наред сутринта и тръгнала да търси майка си. До ушите ѝ стигнал привычният звук от лющене на зърно в кухнята и тя се запрепъвала към кухненската ниша. Крачето ѝ застъпило подгъва на полата, размахала ръчичка във въздуха и бутнала тенджерата с вряло олио от печката, преди майка ѝ да стигне до нея. Твърде късно, както се оказало. Олиото се разляло и превърнало лявата страна от херувимското лице на Шекибà в покрита с мехури, разязвена плът.

Шафикà изпищяла и обляла лицето на дъщеря си със студена вода, но било безполезно. Минали месеци, докато раната заздравее. Шафикà усърдно почиствала лицето на Шекибà с някаква смес, забъркана им от местен алхимик. Болката се влошила,

когато кожата започнала да зараства. Сърбежът почти подлудил Шекибà и майка ѝ се принудила да връзва ръцете ѝ особено когато се опитвала да бели мъртвата, почерняла кора. Появила се и треска – толкова силна, че телцето на малкото дете треперело и се гърчело, а на Шафикà не ѝ идвало на ум какво друго да стори, освен да се моли до дъщеря си, унесено да люлее тялото си напред-назад и да проси помощ от Аллах.

Бобò Шахгюл чула за случилото се и дошла да види Шекибà. Шафикà с нетърпение зачала полезен съвет от свекърва си, но бобò Шахгюл нямала какво да предложи. Преди да си тръгне, намекнала, че Шафикà би следвало да се грижи по-добре за децата, и поблагодарила на Всевишния, че не е някое от момчетата.

Изцелението на Шекибà било истинско чудо, още един дар от Аллах. Макар лицето ѝ да оздравяло, тя не била същата. Шекибà останала половин човек. Когато се усмихвала, усмихвало се само половината ѝ лице. Когато плачела – плачело само половината ѝ лице. Най-страшна обаче била промяната в лицата на другите. Хората виждали дясната ѝ страна и устните им започвали да се разтягат в усмивка, но щом погледът им се плъзнал отвъд носа ѝ, изражението им се променяло. Всеки техен жест напомнял на Шекибà, че е грозна, че е истински кошмар. Случвало се някой да отстъпи и да прикрие зяпналата си уста с ръка. Други се осмелявали да се наведат с присвити очи, за да я огледат по-добре. Спирали каруците наред пътя и я сочели.

„Ей там. Видя ли я? Момичето с половин лице. Нали ти казах, че е истинско страшилище? Бог само знае какво са сторили, че да заслужат това.“

Дори лелите и чичовците ѝ клатели глави и цъкали с език винаги, щом я видели, сякаш всеки път били наново изненадани и шокирани от вида ѝ. Братовчедите ѝ измисляли прозвища, в които тя се препъвала. Шолà, Опърлената, понеже кожата ѝ приличала на слепен на буци мек ориз. Бабалу, или караконджул. Това ѝ било най-ненавистното; и тя се страхувала от бабалу, от тварта, с която плашели всяко афганистанско дете нощем.

Шафикà се опитвала да я предпази от подмятанията, от насмешките, от втрънените погледи, но било прекалено късно да спаси самоуважението на Шекибà – и без това вече обезценена в

очите на другите разменна монета. Покривала Шекибà с чадора всеки път, щом видела хора да приближават къщата им или пък в редките случаи, когато семейството се осмелявало да отиде до селото.

„Не забравяй, Шекибà означава „дар“. Ти си дар за нас, дъще. Няма нужда другите да те заглеждат.“

Шекибà знаела, че е чудовищно обезобразена и че е късмет, дето поне семейството ѝ я приема. Лятото било горещо и задушливо с чадора, но с него се чувствала в безопасност; чувствала се защитена. Не би могло да се каже, че била щастлива, обаче изпитвала задоволство да си стои у дома, далеч от погледите. В дни като тези обидите били по-редки. Родителите ѝ се отделили дори от клана и ненавистта към самомнителната Шафикà растяла.

Тарек и Мунес били пълни с енергия. С година само разлика във възрастта, могли да минат и за близнаци. На осем и девет съответно вече помагали на баща си с полската работа и изпълнявали поръчки в селото. Навикнали да не обръщат внимание на подхвърлянията по адрес на „прокълнатата им сестра“, но Тарек имал привычката от време на време да отвръща. Веднъж Мунес се прибрал осеян със синини и в лошо настроение. Дошло му в повече от местните момчета и техните нападки заради сестра му с половината лице. Скъпият им баща отишъл до дома на момчето, за да се помири с родителите му, но не порицал Тарек и Мунес, задето защитили сестра си.

Акелà, винаги усмихната, припявала детски стихчета със сладкия си глас на славей и държала майка си и Шекибà в добро настроение, докато двете шетали из къщи. Живеели затворено. Не притежавали много, но имали всичко, от което се нуждаели, и никога не изпитвали самота.

През 1903 г. вълна от холера заляла Афганистан. Децата се гърчели с часове и умирали в отмалелите ръце на майките си. Семейството на Шекибà нямало избор и използвало заразената вода, която течала в селото им. Първо Мунес, после и другите. Болестта поразявала мълниеносно и безпощадно. Навред се носела непоносима смрад. Шекибà вървяла като в унес. Виждала как лицата на братята ѝ и на сестра ѝ стават бледи и се издължават само за дни. Акелà притихнала. Песните ѝ се превърнали в глухо стена-

ние. Шафикà била безутешна, Исмаил примирено клател глава. От имението дошла вест, че две деца умрели – по едно на чичовците на Шекибà.

Шекибà и родителите ò живеели с очакването спазмите да обхванат и техните стомаси. Сприхаво се грижели за другите и дебнели да видят кой още ще се разболеє. Шекибà виждала как баща ò обвива раменете на майка ò с ръце, докато тя се люлеєла напред-назад и се молела. Кожата на Акелà сивеєла, Тарек ходел с хлътнали очи. Мунес притихнал и онемял.

Била на тринайсет, но помогнала на родителите си да измият и повият Тарек, Мунес и Акелà, славея, в бяло платно – традиционната одежда за мъртвите. Шекибà тихо хлипала. Знаела, че ще бѐде преследвана от спомена за гробовете, които изкопали заедно с опечаления си баща за вече поотрасналите ò братя и за крехката Акелà, едва навършила десет. Шекибà и родителите ò били сред оцелелите.

За прѐв път от години кланѐт се появил. Шекибà гледала лелите и чичовците си да влизат и излизат от къщата, за да поднесат задължителните в подобни случаи съболезнования, преди да отминат към следващия дом, където оплаквали мъртвите си. Излишно било да споменават, че им било жал за родителите на Шекибà не толкова задето загубили трите си деца, а заради разочарованието, че Аллах спасил не някого от синовете, а нечитавото момиче. За късмет, по онова време Шекибà вече била привикнала да мълчи.

През онази година мъртвите наброявали хиляди. Загубите в нейното семейство били само резки върху каиша на епидемията.

Седмица след погребението на трите деца Шафикà започнала да си нашепва, когато никой не я гледал. Молела Тарек да ò помогне с ведрата за вода. Гълчала Мунес да си изяде храната, за да порасне висок като брат си. Прокарвала прѐсти по плетката на одеялото, сякаш сплитала косата на Акелà.

После започнала да седи без работа. Скубела един по един космите от косата си, докато скалпѐт ò оголял, а веждите и клепачите ò изчезнали. Когато не ò останало какво друго да скубе, започнала да чопли кожата по ръцете и краката си. Ядяла, но се давела със зальците, които забравяла да сдѐвче. Шепотѐт ò станал

по-висок, а Шекиба̀ и баща ѝ се престрували, че не чуват. Понякога се ослушвала и после прихвала с непривична за къщата им лековатост. Малко по малко Шекиба̀ се превърнала в майка на майка си. Грижела се да се изкъпе, а вечер ѝ напомняла да си легне.

Година по-късно, в същия онзи печален месец гоус* на късната есен, излинялата майка на Шекиба̀ предпочела да не се събуди от сън. Никой не се изненадал.

Исмаил държал ръцете на жена си и си мислел колко изморени трябва да са след всичкото пране, което са изстискали. Шекиба̀ притиснала буза до страната ѝ и видяла, че очите ѝ са изгубили оцъклената си безнадеждност. Майка-джан сигурно е починала, вперила поглед в лицето на Бог, мислела си Шекиба̀. Нищо друго не би било в състояние да доведе толкова бързо до този умиротворен израз.

Домът въздъхнал облекчено. Шекиба̀ изкъпала майка си за последен път, погрижила се да измие олисялата ѝ глава и осъзнала, че дори космите по интимните ѝ части са изскубани. Без бремето на тъгата трупът ѝ се оказал изненадващо лек.

На следващия ден Шекиба̀ и баща ѝ отново били на полето пак да разкопаят земята. Не си направили труда да уведомят останалите от рода. Баща ѝ прочел молитва над купчината пръст и двамата впили поглед един в друг. Безмълвно се питали кой ще се присъедини първи към останалите.

Шекиба̀ останала с баща си. Някакъв братовчед наминал да им каже за предстояща сватба и отнесъл новината за наскоро овдовелия до клана. Хиените нападнали къщата след броени дни, разточителни в състрадателността си, но само след като напомнили на бащата на Шекиба̀, че сега има възможността да започне на чисто с нова съпруга. Изброявали родове с подходящи дъщери в селото, повечето от тях само с по няколко години по-възрастни от Шекиба̀, но баща ѝ бил дотолкова съкрушен и изнурен, че семейството не смогнало да му уреди нова съпруга.

Когато навършила пълнолетие, Шекиба̀ разменяла по някоя дума само с баща си – мъжа с оскъдните слова, със самотните очи. Работели наравно ден и нощ. Колкото по-усилно се трудела, толкова по-лесно било за него да забрави, че е момиче. И той за-

* Ноември–декември по афганистанския лунен календар. – Б.пр.

почнал да мисли за нея като за син. Случвало се да се изпусне и да я повика с името на някой от синовете си. В селото приказките зад гърба им не стихвали. Как може баща и дъщеря да живеят заедно? Съчувствието отстъпило пред порицанието и Исмаил и Шекиба̀ се отдалечили още повече от външния свят. Кланът не желал да има нищо общо с тях и никой не питал интерес към белязания застаряващ мъж и неговата още по-безнадеждно белязана дъщеря син.

С годините Исмаил си вманил, че винаги е живял без съпруга и че винаги е имал само едно дете. Затворил очите си за всичко и го сторил. Само той не виждал обезобразеното лице на Шекиба̀; само той не се сещал, че като на всяка млада жена и на нея навярно са ѝ нужни известни напътствия от друга жена. Когато кървяла всеки месец, преструвал се, че не усеща мириса на зацапаните парцали, които тя киснела и криела зад купчината дърва за огрев в дома им от две стаи. Случело ли се сподавените ѝ хлипове да стигнат до слуха му, присвивал рамене, все едно е хремава.

Бащата на Шекиба̀ водел своята дъщеря син на полето, за да му помага в работата над парчето земя. Копаела, сечала и влачела, както всеки корав син би сторил това за своя баща. Правела всичко възможно Исмаил да повярва, че животът винаги е бил между баща и син. Оказала се издръжлива и затвърдила у баща си увереността, че е способна да управлява стопанството. Мускулите по ръцете и раменете ѝ заприличали на възлести въжета.

С годините чертите на лицето ѝ загубели, дланите и ходилата ѝ се покрили с мазоли. А гърбът на Исмаил се превивал все повече и повече, зрението му намалявало, нуждите – растели. Имало дни, в които на Шекиба̀ ѝ се налагало да се справя с цялото стопанство и с дома им съвсем сама.

Ако била кое да е друго момиче, навярно би се чувствала самотна в този самотен живот, но при нея обстоятелствата били други. Съседските деца винаги я сочели и ѝ се подигравали; същото правели и техните родители. Външността ѝ била шокираща навсякъде другаде освен у дома.

На людете, поразени от трагедия веднъж или дважд, е отсъдено отново да скърбят. За съдбата е по-лесно да върви по проправените от нея пътеки. Бащата на Шекиба̀ изнемощавал все повече, гласът му ставал все по-стържещ, дъхът – все по-плитък. Един

ден, иззад стобора от камък и кал, Шекиба̀ го видяла да се хваща за гърдите, да пристъпва несигурно и да се свлича на земята, без да изпуска сърпа от ръце.

Шекиба̀ била осемнайсетгодишна, но знаела какво да стори. Довлякла тялото на баща си до къщата с помощта на голямо платнище. Спирала на всеки няколко крачки, за да го прихване по-добре и да извърше сълзите, които се стичали по дясната страна на лицето ѝ. Лявата оставала свършено безизразна.

Положила тялото му във всекидневната, приседнала до него и заповтаряла четирите или петте стиха от Корана, на които родителите ѝ я били научили, докато слънцето изгряло. На сутринта се заела с ритуала, който ѝ се случвало да извършва твърде често в своя кратък живот. Разсъблякла баща си, но гледала да държи срамотиите му скрити изпод парче плат. Ритуалното изкъпване би следвало да бъде направено от мъж, но Шекиба̀ нямала кого да повика. По-скоро би призовала гнева на Аллах над дома си, отколкото да се обърне към онези омразни хора там.

Изкъпала го. Когато поляла вода върху мъжките му части, се извърнала, а после със затворени очи обвила вкочаненото му тяло с платно, както двете с майка ѝ сторили това със сестра ѝ. Завлякла го отново навън, отворила земята и за последен път извършила семейно погребение. Шекиба̀ дъвчела устната си и се колебаела дали да не изкопае още една яма – за себе си, понеже си казала, че когато дойде нейният ред, няма да има кой да го извърши. Била твърде уморена да направи каквото и да е повече и изрекла няколко молитви, докато гледала как баща ѝ се скрива изпод буците пръст – както преди него това станало със сестра ѝ, с братята, с майка ѝ.

Върнала се в опустялата къща и тихо приседнала – изплашена, гневна, умиротворена.

Шекиба̀ останала сама.